

Самоприйняття та факторна структура особистості: психологічні ознаки та їх співвідношення

О. П. Саннікова, І. О. Гордієнко

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»
Corresponding author. E-mail: osanniland@gmail.com, 2sanak@gmail.com

Paper received 14.02.21; Accepted for publication 24.02.21.

<https://doi.org/10.31174/SEND-PP2021-247IX98-14>

Анотація. У статті викладено результати дослідження співвідношення показників самоприйняття з широким спектром рис, що презентовані факторною структурою особистості за Р. Кеттеллом. Теоретично розглянуто феномен самоприйняття, його структура, ознаки та показники. Емпірично встановлені значені кореляційні зв'язки між показниками самоприйняття й факторами особистості (за Р. Кеттеллом). Показано, що прийняття себе супроводжується проявами таких особистісних факторів, як сила «Я» (С+), соціальна сміливість (Н+), безпечність (F+), екстраверсія (Q1+), товариськість (A+) тощо. Доведено, що неприйняття себе відповідає комплекс рис особистості, що містяться у усталеній тріаді факторів, таких, як тривожність (QII+), фрустрованість (Q4+), схильність до почуття провини (O+).

Ключові слова: самоприйняття, показники, структура, фактори особистості, взаємозв'язки.

Вступ. Значний інтерес науковців до дослідження феномену самоприйняття зумовлений низкою чинників. По-перше, самоприйняття особистості відбиває позитивне ставлення до себе та виступає необхідною умовою егоїтеграції, психічного здоров'я, психологічного благополуччя та соціальної адаптації [12]. По-друге, самоприйняття виконує системотвірну функцію у структурі самоставлення, та впливає на специфіку його проявів [4; 14; 15]. По-третє, актуальність дослідження структури, функцій та місця самоприйняття у системі властивостей особистості, визначена запитом сучасної практики психологічної допомоги у пошуку ефективних методів психологічної діагностики, психокорекції та психотерапії проблем самоставлення та міжособистісної взаємодії.

У більшості досліджень (Д. Гошовська, А. Елліс, С. Колкова, А. Маслоу, К. Роджерс, І. Сарджвеладзе, О. Соколова, В. Столін, Е. Фромм та ін.) феномен «самоприйняття» визначається як позитивне ставлення до себе, що має безумовний характер, визнання своєї унікальності, відкритість досвіду переживання власного «Я», що розкривається крізь призму споріднених понять, таких, як: аутосимпатія, любов до себе, самоакцептація, самосхвалення, безумовне позитивне ставлення до себе тощо. Детально позиція цих дослідників відносно феномену самоприйняття розглянуто у наших попередніх роботах [13]. Багатоаспектність у визначеннях самоприйняття зумовлена як різними методологічними підходами дослідників, так і складністю самого феномену, його презентацій у самосвідомості особистості. У контексті сказаного, стає актуальним емпіричний пошук взаємозв'язків компонентів самоприйняття з широким спектром властивостей особистості, що супроводжують його прояви й збагачують уявлення про цей феномен, його психологічну сутність та місце в структурі особистості.

Огляд публікацій. Значний досвід наукових досліджень з проблематики самоставлення надає можливість виокремити основні підходи щодо вивчення самоприйняття як психологічного феномену.

Феномен самоприйняття розглядалося у парадигмах психоаналітичної та гуманістичної психології (Д. Боулбі [3], Д. В. Віннікотт [4], Х. Кохут [7], А. Маслоу [9], К. Роджерс [18], Е. Фромм [16],

К.Хорні [17]) як стійка риса особистості.

З позицій когнітивно-біхевіорального підходу вважається, що самоприйняття впливає на активний процес розширення самоусвідомлення та є результатом цього процесу (Д. Батлер, А. Бек, А. Елліс, Дж. Келлі, Д. Сіароччі та ін.) [6; 13; 19]. Більшість дослідників зближуються у поглядах на те, що самоприйняття – це властивість особистості, котра презентує особливості емоційно-забарвлене ставлення індивіда до себе, та відбиває ступінь прийняття людиною себе такою, якою вона є, причому, незалежно від оцінки своїх переваг та недоліків. Саме це відіграє значну роль у забезпеченні емоційної стабільності, психологічного здоров'я і можливості самоактуалізації особистості. Теоретично було встановлено наявність зв'язку самоприйняття з різнорівневими характеристиками особистості, а саме, з тривожністю [3; 7], інтернальністю [19], емоційністю [11], впевненістю в собі [6; 14; 17], схильністю до самозмінювання [5], адаптивністю [14; 16] тощо. Проте, в цих класичних та сучасних дослідженнях самоприйняття вивчається, або, як ознака самоставлення особистості, або, як окремий феномен, але без експлікації його структурних компонентів та системного погляду щодо їх поєднання.

Отже, теоретичний аналіз досліджень, котрі вивчають особливості та прояви самоприйняття, виявляє неоднозначність у визначенні цього феномену, наявність різноманіття поглядів щодо його функцій, місця в структурі особистості та брак відповідного інструментарію, спрямованого на психодіагностику структурних компонентів самоприйняття як цілісної, багаторівневої властивості особистості. Саме тому ми спрямували своє емпіричне дослідження на пошук співвідношення показників самоприйняття з широким спектром рис, що представлений у концепції Р. Кеттелла, його факторній структурі особистості.

Метою даної статті є виклад результатів дослідження співвідношення показників самоприйняття з факторами особистості (за Р.Кеттеллом).

В наших попередніх дослідженнях розглянуто феномен самоприйняття як цілісну багаторівневу властивість особистості, що відбиває здатність ставитися до себе з симпатією, визнання своїх індивідуальних особливостей, почуття задоволення від усвідомлення

свого існування, незалежно від власних оцінок чи оцінок інших людей, що надаються емоціям, думкам, вчинкам, тим самим забезпечуючи емоційну стабільність, емоційну безпеку, впевненість у власних рішеннях, довіру до себе та егоінтеграцію [7; 8]. Спираючись на позиції континуально-ієрархічної структури особистості, запропоновані О. П. Санніковою, визначено макроструктуру самоприйняття, яка представлена за трьома рівнями: формально-динамічним, змістовним та соціально-імперативним, кожен з яких характеризується своїм специфічним змістом [11]. Формально-динамічні характеристики цього феномену є відносно незалежними від актуальної ситуації та змісту конкретної діяльності особистості, детермінують форму, загальний рівень активності прояву самоприйняття та його потенційні динамічні можливості. Другий, змістовний рівень, включає до себе параметри, які характеризують особистісні властивості, тобто предметно-змістові та смислові характеристики самоприйняття, систему цінностей, ідеалів, настанов, що відбиваються у самоприйнятті, мотиваційну сферу, інтереси, спрямованість на сфери життєдіяльності, де виявляється самоприйняття або неприйняття себе. Третій рівень – соціально-імперативний – включає той клас характеристик, що відбиває наявні уявлення особистості про соціальні норми прояву самоприйняття, його межі, традиції демонстрації прийняття або неприйняття себе. Різномірні ознаки самоприйняття своєрідно взаємодіють між собою, взаємодоповнюють один одного й утворюють цілісну інтегральну властивість. Межі між рівнями є умовними та презентовані як взаємопереходи («сумісні прикордонні зони»), що забезпечує цілісність, континуальність, неперервність кожної властивості особистості та її специфічний прояв на кожному рівні структури особистості. Зона перетину формально-динамічного (перший рівень) і змістово-особистісного (другий) рівнів складають якісні характеристики самоприйняття, які відбивають суто психологічний зміст цього феномену. «Прикордонна зона» між другим і третім рівнями – простір індивідуального досвіду та усвідомлення особистістю специфіки власного емоційного ставлення до себе, тобто, самоприйняття [11; 13].

Методи дослідження. З метою виявлення рівня показників, що вивчаються, було обрано комплекс психодіагностичних методик, до якого увійшли:

- оригінальні психодіагностичні методики для дослідження формально-динамічних показників самоприйняття: «Психологічна диспозиція конституційних показників самоприйняття» та тест-опитувальник «Індивідуальна композиція якісних показників самоприйняття», який спрямовано на отримання інформації про якісні ознаки цього феномену [1; 2];

- Багатофакторний особистісний опитувальник 16PF Р. Кеттелла (Sixteen Personality Factor Questionnaire, 16PF) для діагностики широкого спектру рис особистості. Цей опитувальник є одним з найбільш розповсюджених анкетних методів визначення індивідуально-психологічних особливостей особистості в сучасних психологічних дослідженнях [10].

В емпіричному дослідженні брали участь 102 особи у віці від 20 до 30 років (магістранти вищих навчальних закладів м. Одеси). Обробка даних проводилась

за допомогою програми Microsoft Excel for Microsoft Windows та статистичного пакету SPSS Statistics 17.0.

Результати та їх обговорення. Перед тим, як досліджувати психологічні портрети обстежених у просторі факторної структури особистості був проведений кореляційний аналіз отриманих даних, який дозволив встановити характер зв'язків між показниками обраних феноменів, а саме, показників схильності до самоприйняття й факторами особистості (16 PF). Результати кореляційного аналізу презентовано у табл.1. і табл. 2.

Таблиця 1. Значущі коефіцієнти кореляції між конституційними показниками самоприйняття та широким спектром рис особистості (за методикою 16 PF Р.Кеттелла)

Риси особистості (за методикою 16 PF Р.Кеттелла)	Конституційні показники самоприйняття					
	СПо	СШо	СЛо	ССо	СВо	СЗго
С	-406**	344**	454**	468**	-264**	311**
Е	-218*	337**	225*	212*		297**
F		368**	279**	261**		294**
Н		471**	392**	322**		489**
М					-284**	
N	210*					
O	339**		-321**	-415**	297**	
Q1	-242*			212*		
Q4	458**	-408**	-527**	-513**	336**	-343**
QI		434**	299**	227*		395**
QII	465**	-427**	-523**	-570**	267**	-399**
QIII	-316**		229*	306**		
QIV	-308**		196*	282**		

Примітка: Тут і в наступній таблиці: 1) N = 102; 2) нулі та коми опущено; 3) * – рівень значущості $p < 0,05$; ** – рівень значущості $p < 0,01$; 4) умовні позначення індикаторів шкал за методикою 16 PF представлено для обох таблиць: А – афектогемія; С – сила «Я»; Е – доміантність; F – безпечність; G – сила «Над-Я»; Н – соціальна сміливість, рішучість; L – підозрілість; М – мрійливість; N – проникливість; O – схильність до почуття провини; Q1 – радикалізм; Q4 – фрустраваність; QI – екстраверсія; QII – тривожність; QIII – практичність, готовність до об'єктивності у прийнятті рішень; QIV – незалежність; 5) умовні позначення індикаторів шкал самоприйняття за методикою «Психологічна диспозиція конституційних показників самоприйняття»: СПо – потреба у самоприйнятті; СШо – широта сфер самоприйняття; СЛо – легкість прийняття себе; ССо – стійкість самоприйняття; СВо – виразність самоприйняття; СЗго – загальний показник конституційної схильності до самоприйняття.

Таблиця 2. Значущі коефіцієнти кореляції між якісними показниками самоприйняття та широким спектром рис особистості (за методикою 16 PF Р.Кеттелла)

Риси особистості (за методикою 16 PF Р.Кеттелла)	Якісні показники самоприйняття				
	СЕТ	СКТ	СПТ	СКРТ	ІСТ
А	223*		196*	225*	200*
С	373**	417**	224*	-240*	316**
Е	247*	258**			
F	409**	344**	281**		467**
G	197*				
Н	426**	398**	443**		422**
L		-222*		200*	
O	-237*	-368**	-260**	347**	-295**
Q4	-513**	-566**	-294**	287**	-460**
QI	429**	359**	352**		422**
QII	-484**	-583**	-334**	323**	-493**

Примітка: 1) умовні позначення індикаторів компонентів самоприйняття за тестом-опитувальником «Індивідуальна композиція якісних показників самоприйняття»: СЕт – емоційний, СКт – когнітивний, СПт – поведінковий, СКРт – контрольно-регулятивний; ІСт – загальний якісний показник «Індексу самоприйняття».

Нагадаємо, що риси особистості у методиці 16 PF Р.Кеттелла представлено в формі біполярних конструкторів, протилежність полюсів яких відповідає змісту, та не має негативного або позитивного психологічного чи етичного навантаження [10].

Узагальнений аналіз обох таблиць виявив такі результати. Загальний показник конституційної схильності до самоприйняття (СЗго) виявив значимі на високому, 1% рівні, додатні зв'язки з факторами: Н, а значить із полюсом соціальна сміливість (Н+), QI (екстраверсія – QI+), С (сила «Я» – С+), Е (домінантність – Е+), F (безпечність – F+) та від'ємні зв'язки з факторами QII (емоційна стабільність – QII-), Q4 (розслабленість – Q4). Подача кореляційних зв'язків надано за значимістю їх коефіцієнтів.

Роз'яснити отримані зв'язки можна таким чином. Додатні зв'язки показника СЗго свідчать, що цей показник пов'язано саме з додатними полюсами означених факторів, котрим, відповідно, притаманні рішучість, відкритість новому досвіду, комунікабельність, емоційна стабільність, наполегливість, самовпевненість та життєрадісність. Від'ємні коефіцієнти кореляції показника СЗго відбивають його зв'язки з від'ємними полюсами означених факторів, тобто збільшення показника СЗго супроводжується збільшенням прояву таких рис особистості, як безтурботність (QII-), розслабленість (Q4-). Отже, схильність до самоприйняття в аспекті динаміки, перебігу, енергійності і різноманітності дій, що відбивають силу внутрішніх тенденцій індивіда, спрямованих на прийняття себе, відповідають фактори, що відбивають психічну активність особистості за методикою 16 PF.

Загальний якісний показник «Індекс самоприйняття» (ІСт) має значимі на 1% рівні додатні зв'язки з факторами F, QI, Н, С, А, та від'ємні – з факторами QII, Q4, О. Це конкретно виявляється у тому, що збільшення значень самоприйняття за показником ІСт супроводжується зростанням прояву таких ознак, як безпечність (F+), екстраверсія (QI+), соціальна сміливість (Н+), емоційна стабільність (С+), яскравість емоційних переживань, сердечність (А+), заспокоєність (QII-), розслабленість (Q4-), не схильність до переживання відчуття провини (О-).

Значимий кореляційний зв'язок загальних показників СЗго (конституційна схильність до самоприйняття) та ІСт (загальний якісний показник) саме факторами особистості за методикою Р. Кеттелла, які мають темпераментальні ознаки цілком відповідає уявленню про континуально-ієрархічну макроструктуру властивостей особистості, що розроблена О. П. Санніковою, де формально-динамічні показники відбивають динаміку протікання психічних явищ, тобто мають темпераментальні ознаки, а якісні показники складають перехідний простір між формально-динамічним (конституційним) та змістовно-особистісним рівнями [10; 11; 13]. Всі формально-динамічні та якісні показники самоприйняття мають і

додатні, і від'ємні значимі кореляційні зв'язки з фактором С (сила «Я»-слабкість «Я»), при тому показники СПо (потреба у самоприйнятті), СВо (виразність самоприйняття) та СКРт (контрольно-регулятивний) виявили від'ємний характер цього зв'язку. Виявлені закономірності підтверджують теоретично обґрунтоване уявлення про самоприйняття як стійку властивість особистості, яка забезпечує емоційну стабільність та можливість контролю емоційних проявів навіть у складних, непередбачуваних ситуаціях, впевненість у собі, своїх можливостях, реалістичність у сприйнятті та аналізі ситуацій і плануванні дій [15; 18].

Слід також зазначити наявність щільного, на 1% рівні, і додатного, і від'ємного (диференціацію вказано нижче) зв'язків фактора Q4 (фрустрованість-розслабленість) з всіма формально-динамічними та якісними показниками самоприйняття. Отже експліковано від'ємні зв'язки з формально-динамічними показниками: СЛо (легкість прийняття себе), ССо (стійкість самоприйняття), СШо (широта сфер самоприйняття) та загальним показником конституційної схильності до самоприйняття СЗго і якісними показниками: СКт (когнітивним), СЕт (емоційним), СПт (поведінковим) та загальним якісним показником ІСт. Додатні зв'язки виявлено лише з конституційними показниками: СПо (потреба у самоприйнятті), СВо (виразність самоприйняття) та якісним, контрольно-регулятивним показником СКРт, що узгоджується з теоретичними уявленнями про поєднання неприйняття себе з загальним відчуттям напруженості, невдоволеності потреб, актуалізацією механізмів самоконтролю та контролю інших з метою отримання відчуття захищеності, прийняття, любові.

Розглянемо особливості поєднання окремих показників феномену самоприйняття у контексті широкого спектру рис особистості для отримання додаткової інформації про цей феномен та його компоненти. Формально-динамічний показник СПо (потреба у самоприйнятті) додатно пов'язаний з QII+ (тривожність), Q4+ (фрустрованість), О+ (схильність до почуття провини) ($p \leq 0,01$) та N+ (проникливість) ($p \leq 0,05$), демонструє від'ємний зв'язок на 1% рівні з факторами С (сила «Я»-слабкість «Я»), QIII (практичність-заглибленість в особистісні проблеми), QIV (незалежність-залежність), а на 5% рівні з факторами Е (домінантність-покірливість) та Q1 (радикалізм-консерватизм).

Отже, висока потреба у самоприйнятті характеризується високим рівнем тривожності та напруженості, стійким відчуттям незадоволеності у міжособистісних відносинах, що мають, частіше, форму залежності, у супроводженні ярко вираженого почуття провини, розвинутою проникливістю, яка дозволяє передбачувати реакції оточуючих задля попередження можливості бути відкинутим. Висока ступінь потреби у самоприйнятті буде пов'язана з емоційною нестабільністю, обмеженістю у автономності та гнучкості у поведінці, думках та можливість прояву власних почуттів, заглибленістю в особистісні проблеми та переживання. Можна припустити, що схильність до іпохондричних проявів, яка відповідає від'ємній валентності фактора С (сила «Я»), може виступати засобом

привертання уваги та доброзичливого ставлення інших.

Показник СШо (широта сфер самоприйняття) виявив додатні зв'язки ($p \leq 0,01$) з факторами Н+ (соціальна сміливість), QI+ (екстраверсія), F+ (безпечність), С+ (сила «Я»), Е+ (домінантність) та від'ємні зв'язки ($p \leq 0,01$) з факторами QII (тривожність-емоційна стабільність), Q4 (фрустрованість-розслабленість).

Можна вважати, що прийняття себе індивідом в усіх сферах життєдіяльності, тобто, в сімейних, міжособистісних, професійних відносинах, в сприйнятті своєї зовнішності, прийнятті своїх думок, емоційних та поведінкових проявів акомпанується рішучістю, відкритістю до нового досвіду, спрямованістю на інтенсивне спілкування, зовнішню активність та готовність відстоювати власні позиції, а в емоційному аспекті – емоційною стабільністю, безпечністю, задоволеністю від життя, аж до відсутності зацікавленості у будь-яких змінах та досягненнях.

Теоретично обґрунтоване [1; 2]. поєднання легкості прийняття себе таким, який є, швидкістю самоприйняття у будь-яких ситуаціях з емоційною стабільністю, відкритістю новому досвіду, впевненістю у собі та автономністю, зацікавленістю до зовнішнього світу та активністю у взаємодії, знайшло емпіричне підтвердження у нашому дослідженні. Конкретно, конституційний показник СЛо (легкість прийняття себе) виявив додатні зв'язки з факторами С+ (сила «Я»), Н+ (соціальна сміливість, рішучість), QI+ (екстраверсія), F+ (безпечність) на 1% рівні та QIII+ (практичність), Е+ (домінантність), QIV+ (незалежність) на 0,5% рівні, та має від'ємні зв'язки ($p \leq 0,01$) з QII (тривожність-емоційна стабільність), Q4 (фрустрованість-розслабленість), О (схильність до почуття провини-самовпевненість).

Показник ССо (стійкість самоприйняття) додатно пов'язаний з факторами С, Н, QIII, F, QIV ($p \leq 0,01$) та QI, Е, Q1 ($p \leq 0,05$), а також від'ємно пов'язаний на 1% рівні з факторами: QII, Q4, О, що узгоджується з уявленням про стійке поєднання усталеності самоприйняття, емоційної стабільності, душевного спокою, готовності до широкого спектру соціальних відносин, зберігаючи автентичність у думках та вчинках.

Показник СВо (виразність самоприйняття) виявляє додатні зв'язки ($p \leq 0,01$) з Q4+ (фрустрованість), О+ (схильність до почуття провини), QII (тривожність) та від'ємні – з факторами М (мрійливість-практичність), С (сила «Я»-слабкість «Я») ($p \leq 0,01$). Тобто, ярка експресія самоприйняття, виступаючи ознакою низького рівня прийняття себе, незадоволеності у прагненнях, занепокоєності, супроводжується високим рівнем тривожності та невротичним відчуттям провини.

Кореляційний аналіз зв'язків якісних показників самоприйняття с широким спектром рис особистості (за методикою 16 PF) визначає, що емоційний показник (СЕТ) додатно пов'язаний на 1% рівні з такими ознаками, як екстраверсія (QI+), соціальна сміливість, рішучість, відкритість новому досвіду (Н+), безпечність (F+), емоційна стабільність (С+), на 5% рівні – доміантність (Е+), чуйність, душевне ставлення до людей (А+), високо моральність (G+), та має від'ємні зв'язки з факторами Q4, QII ($p \leq 0,01$), О ($p \leq 0,05$), тобто це означає, що зростання показника СЕТ супрово-

джується посиленням прояву фрустрованості, тривожності, схильності до почуття провини.

Можна вважати, що емоційний компонент самоприйняття, який представлено показником СЕТ, за визначенням презентує палітру емоційних реакцій особистості до визнання свого існування такою, якою вона є, та в узагальненому вигляді представлено позитивними почуттями, задоволеністю, симпатією до себе або, у випадку від'ємної валентності показника, негативним емоційним ставленням, невдоволеністю, інтенсивним переживанням сорому [13]. Так позитивне емоційне ставлення до себе аранжується рішучістю, оптимізмом, впевненістю у собі, своїх думках та силах, відчуттям гармонії та душевного спокою, зацікавленістю навколишньою дійсністю, комунікабельністю та відповідальністю. Та навпаки, високий рівень тривожності, напруженості, супроводжуються страхом осуду та відкидання, стійка тенденція до уникнення соціальних контактів супроводжують емоційні реакції неприйняття себе.

Когнітивний показник самоприйняття (СКт) демонструє додатний зв'язок на 1% рівні з факторами С+ (сила «Я»), Н+ (соціальна сміливість), QI+ (екстраверсія), F+ (безпечність), Е+ (домінантність), та від'ємні зв'язки на 1% рівні з показниками QII (тривожність-емоційна стабільність), Q4 (фрустрованість – розслабленість), О (схильність до почуття провини – самовпевненість), на 5% рівні – з показником L (підозрілість – довірливість).

Отже позитивне ставлення до себе, що представлене у думках, поглядах щодо свого «Я» та широкого спектру його проявів, передбачає готовність до нового досвіду самопізнання та пізнання світу, рішучість і відповідальність у соціальних відносинах та впевненість у власних поглядах. Від'ємному полюсу когнітивного компонента самоприйняття відповідають високий рівень емоційної напруженості, занепокоєність, що викликані відчуттям внутрішньої негідності, невідповідності очікуванням оточуючих, позитивне ставлення інших здається підозрілим та нещирим.

Поведінковий показник (СПт) має додатні зв'язки з факторами Н, QI, F ($p \leq 0,01$), С, А ($p \leq 0,05$), та від'ємні зв'язки ($p \leq 0,01$) з показниками QII, Q4, О. Таким чином, комунікабельність, відкритість, можливість спиратися на себе при прийнятті рішень, конгруентність, адекватна гнучкість та адаптивність є супутніми проявами конативного (поведінкового) компоненту самоприйняття у його додатній валентності.

Контрольно-регулятивний показник (СКРт) додатно пов'язаний з О+ (схильність до почуття провини), QII+ (тривожність), Q4+ (фрустрованість) ($p \leq 0,01$) та А+ (афектотимія), L+ (підозрілість) ($p \leq 0,05$), виявляє від'ємні зв'язки, тобто додатно пов'язаний з від'ємними полюсами факторів С- (слабкість «Я») та QIV- (покірливість) ($p \leq 0,05$).

Характер цих зв'язків пояснюється визначеними функціями контрольно-регулятивного компонента самоприйняття, а саме, по-перше, оцінкою рівня самоприйняття і прийняття іншими, по-друге, захистом самоприйняття на певному, індивідуально-прийнятому рівні, пов'язаним із активізацією дій, спрямованих на захист, стабілізацію та корекцію самоприйняття. Крім того, можна відмітити

пов'язаність посилення контрольно-регулятивного механізму самоприйняття з емоційною нестійкістю, розгубленістю, залежністю від оточуючих, що впливає на стан психоемоційного здоров'я, аж до іпохондричних проявів. Однак, так звана «втеча в хворобу» [17] виступає засобом уникнення передбачуваного осуду з боку оточуючих та посилює надію на отримання захисту, турботи і любові, тим самим підтримуючи особистість у сприйнятті себе як безпорадної, слабкої людини, яка не в змозі тримати відповідальність за свої вчинки та стати спроможною до конструктивних змін у своєму житті.

Звертає увагу високий рівень зв'язку фактора QI (екстраверсія - інтроверсія) у інтерпретації Р. Кеттелла [10]. з багатьма показниками самоприйняття, та фактора QII (тривожність- емоційна стабільність) з усіма індикаторами як формально-динамічного так й якісного рівнів. Можна припустити, що високий рівень самоприйняття, який проявляється у його стійкості, широті сфер та легкості прий-

няття себе особистістю в емоційному і когнітивному спектрі та поведінкових проявах, супроводжується емоційною стабільністю, передбачає повільне контактування з іншими людьми на відміну від неприйняття себе, що ілюмінується потребою у схваленні, яка супроводжується, з одного боку, виразним привертанням уваги оточуючих, а з іншого, надмірною тривогою та пильним контролем і регуляцією своєї поведінки задля збереження, утримання жаданих відносин.

Висновки. Наведений аналіз дозволяє зробити висновок, що високому рівню неприйняття себе, який представлено симптомокомплексом показників формально-динамічного та якісного рівнів, а саме: СПо (потреба у самоприйнятті), СВо (виразність самоприйняття), СКРт (контрольно-регулятивний компонент), відповідає усталена тріада рис за 16 PF – QII+ (тривожність), Q4+ (фрустрованість), O+ (схильність до почуття провини). Перспективою дослідження вважаємо вивчення психологічних портретів осіб, котрі різняться специфікою самоприйняття.

ЛІТЕРАТУРА

1. А. с. Науково-методичний твір Науково-методичний твір «Комплекс методик діагностики формально-динамічних компонентів самоприйняття: «Експрес-діагностика конституційних компонентів самоприйняття»; «Психологічна диспозиція конституційних показників самоприйняття» / О. П. Саннікова, І. О. Гордієнко. Заявка № 94855 від 07.10.2019; реєстрац. № 93757 від 07.11.2019. 73 с.
2. А. с. Науково-методичний твір «Комплекс методик діагностики якісних компонентів самоприйняття: «Експрес-діагностика якісних компонентів самоприйняття»; «Індивідуальна композиція якісних показників самоприйняття» / О. П. Саннікова, І. О. Гордієнко. Заявка № 94856 від 07.10.2019; реєстрац. № 93758 від 07.11.2019. 69 с.
3. Боулби Джон. Создание и разрушение эмоциональных связей / пер. с англ. В. В. Старовойтова. 2-е изд. М. : Академический Проект, 2004. 232 с.
4. Винникотт Д. В. Искажение Эго в терминах Истинного и Ложного Я // Московский психотерапевтический журнал. 2006. № 1. С. 5-19.
5. Гордієнко І. О. Феномен самоприйняття та його прояви: контент-аналіз творів-самозвітів // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки: зб. наук. праць. Випуск 9 (54). Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2020. С. 46-57.
6. Гошовська Д. Т., Гошовський Я. О. Самоакцептивна атрибуція в контексті особистісного самоприйняття // Психологічні перспективи. 2013. Вип. 22. С. 40-50. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppst_2013_22_7.
7. Кохут Хайнц. Анализ самости: Систематический подход к лечению нарциссических нарушений личности / пер. с англ. М. : Когито-Центр, 2003. 368 с. (Современная психотерапия).
8. Майструк В. М. Самоприйняття як чинник психологічного благополуччя сучасної жінки: дисс. ... канд. психол. наук: 19.00.01 / Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2018. 194 с.
9. Маслоу Абрахам. Мотивация и личность. СПб. : Евразия, 2001. 478 с.
10. Мельников В. М., Ямпольский Л. Т. Введение в экспериментальную психологию личности: Учеб. пособие для слушателей ИПК преподавателей пед. дисциплин ун-тов и пед. ин-тов. М. : Просвещение, 1985. 319 с.
11. Саннікова О. П. Макроструктура особистості: психологічний опис // Наука і освіта. Тематичний спецвипуск «Психологія особистості: теорія, досвід, практика». 2013. № 7/CXVII. С. 7-12.
12. Саннікова О. П., Кузнецова О. В. Адаптивність личности: монографія. Одеса: Издатель Н. П. Черкасов, 2009. 258 с.
13. Саннікова О. П., Гордієнко І. О. Психодіагностична методика «індивідуальна композиція показників самоприйняття»: перевірка теоретичного конструкту // Проблеми сучасної психології: зб. наук. праць Державного вищого навчального закладу «Запорізький національний університет» та Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. 2018. № 1(13), с. 140-146.
14. Соколова Е. Т. Самосознание и самооценка при аномалиях личности. М. : Изд-во МГУ, 1989. 210 с.
15. Столин В. В. Самосознание личности. М. : Изд-во МГУ, 1983. 284 с.
16. Фромм Э. Искусство любить. СПб. : Изд-во «Азбука-классика», 2007. 224 с.
17. Хорни К. Невротическая личность нашего времени. М. : Академический проект, 2009. 208 с.
18. Rogers C. R. Client-Centered Therapy. Boston : Houghton-Mifflin, 1951. Pp. 560.
19. Williams J. C., Lynn S. J. Acceptance: an historical and conceptual review // Imagination, Cognition And Personality, Vol. 30 (1), September 2010, pp. 5-56. DOI: 10.2190/IC.30.1. URL : https://www.researchgate.net/publication/275623747_Acceptance_An_Historical_and_Conceptual_Review

REFERENCES

1. Pat. Scientific-methodical essay «A set of methods for diagnostics of formally dynamic components of self-acceptance : «Express-diagnostics of constitutional components of self-acceptance»; «Psychological disposition of constitutional indicators of self-acceptance» / О. P. Sannikova, I. O. Hordiienko. Application № 94855 on 07.10.2019; registration № 93757 dated 07.11.2019. 73 p.
2. Pat. Scientific-methodical essay «A set of methods for diagnostics of the self-acceptance components: «Express-diagnostics of the self-acceptance components»; «Individual composition of the qualitative indicators of self-acceptance» / О. P. Sannikova, I. O. Hordiienko. Application № 94856 on 07.10.2019; registration № 93758 dated 07.11.2019. 69 p.
3. John, Bowlby (2004). The Making and Breaking of Affectional Bonds / per. from English. V.V. Starovoirov. 2nd ed. M. : Akademicheskij Proekt. 232 p.

4. Winnicott, D. W. (2006). Ego Distortion in Terms of True and False Self // Moskovskiy psyhoterapevtycheskiy zhurnal. № 1, p. 5-19.
5. Hordiienko, I. O. (2020). The phenomenon of self-acceptance and its manifestation: content-analysis of self-reports essay // Naukovyj chasopys Nacional'nogo pedagogichnogo universytetu im. M. P. Dragomanova. Serija 12. Psihologichni nauky: zb. nauk. prac'. Vyp. 9 (54) Kyi'v : Vyd-vo NPU im. M. P. Dragomanova, p. 46-57.
6. Goshovs'ka, D. T. & Goshovs'kyj, Ja. O. (2013). Self-accepting attribution in the context of special self-acceptance // Psychological perspectives. Issue. 22, p. 40-50. Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppst_2013_22_7.
7. Heinz, Kohut (2003). The Analysis of the Self: A Systematic Approach to the Psychoanalytic Treatment of Narcissistic Personality Disorders. M. : Kogyto-Centr, 368 p.
8. Majstruk, V. M. (2018). Self-acceptance as a factor in the psychological well-being of modern women: dyss. ... kand. psyhol. nauk: 19.00.01 / Shidnojevropejs'kyj nacional'nyj universytet imeni Lesi Ukraï'nyky, Luc'k, 194 p.
9. Maslow, Abraham (2001). Motivation and personality. SPb. : Evrazyja, 478 p.
10. Melnikov, V. M. & Yampolsky, L. T. (1985). Introduction to experimental personality psychology: Textbook manual for students of IPK teachers pedagogical disciplines of universities. M. : Prosveshhenye, 319 p.
11. Sannikova, O. P. (2013). The macrostructure of the Personality: psychological description // Nauka i osvita. Tematychnyy spetsvypusk «Psihholohiya osobystosti: teoriya, dosvid, praktyka». № 7/SKHVII, p. 7-12.
12. Sannikova, O. P. & Kuznetsova, O. V. (2009). Adaptability of personality: Monograph. Odessa : Izdatel' N. P. Cherkasov, 258 p.
13. Sannikova, O. P. & Hordiienko, I. O. (2013). Psychodiagnostic technique: «Individual composition of indicators of self-acceptance»: a test of the theoretical construct // Problemy suchasnoyi psykholohiyi: zb. nauk. prats' Derzhavnoho vyshchoho navchal'noho zakladu «Zaporiz'kyy natsional'nyy universytet» ta Instytutu psykholohiyi imeni H. S. Kostyuka NAPN Ukrayiny, № 1(13), p. 140-146.
14. Sokolova, E. T. (1989). Self-awareness and self-esteem in personality anomalies. M. : Izd-vo MGU, 210 p.
15. Stolin, V. V. (1983). Self-awareness of personality. M. : Izd-vo MGU, 284 p.
16. Fromm, E. (2007). The Art of Loving. SPb. : Publishing House «Azbuka-classic», 224 p.
17. Horney, K. (2009). The Neurotic Personality Of Our Time. M. : Akademicheskij proyekt, 208 p.

Self-acceptance and factor structure of personality: psychological features and their relations

O. P. Sannikova, I. O. Hordiienko

Abstract. The article presents the results of study of interconnection of self-acceptance indicators and wide range of traits presented by the factor structure of personality according to R. Cattell. The phenomenon of self-acceptance, its structure, features and indicators are theoretically considered. Empirically established significant correlations between indicators of self-acceptance and personality factors (according to R. Cattell). It has been shown that self-acceptance is accompanied by manifestations of such personal factors as Emotional stability (C+), Social boldness (H+), Liveliness (F+), Extraversion (QI+), Warmth (A+), etc. It is proved that the rejection of one's own corresponds to a set of personality traits contained in the established triad of factors, such as Anxiety (QII+), Tension (Q4+), Tendency to feeling guilt (O+).

Keywords: *self-acceptance, indicators, structure, personality factors, correlation.*